

на нормативного масиву, зокрема ті, що регулюють відносини в частині здійснення адміністративних проваджень та адміністративної відповідальності належить до адміністративного законодавства. Тому при здійсненні системного оновлення податкового законодавства слід враховувати його адміністративно-правову природу та вибудовувати на принципах та засадах що пропонуються адміністративним правом.

УДК 336.14:352

І. О. Філімошкіна

ФІНАНСОВА САМОСТІЙНІСТЬ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УМОВАХ КРИЗИ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується динамічними змінами, які охопили усі сфери суспільного життя, у тому числі і діяльність місцевих органів влади. В умовах кризи значно підвищується актуальність зміцнення фінансової самостійності місцевих органів влади.

Складний стан, у якому нині знаходиться економіка України та її регіони, обумовлений негативними явищами у світовій економічній системі, а також сформованими в середині країни соціально-економічними диспропорціями, які поглиблюють кризові тенденції. До головних диспропорцій, що заважають стабільному розвитку вітчизняної економіки, належать:

— експортна орієнтація виробництва. У ВВП країни питома вага експорту сягає 60—65 %;

— недостатньо розвинутий внутрішній ринок, зорієнтований на імпорт внутрішній попит;

— зростаюча ресурсо- та енергоємність виробництва, його сировинна орієнтація. У реальному секторі української економіки питома вага готових виробів становить 30—35 %, на сировину та напівфабрикати припадає 65—70 % [1, с. 13];

— не розбудована інноваційна модель розвитку національної економіки. Так, у Донецькій, Дніпропетровській, Запорізькій, Луганській областях, що мають статус лідерів промислового виробництва, частка інноваційно активних підприємств складає близько 10 % [2, с. 74];

— не реформовані соціальний сектор та житлово-комунальна сфера, вони продовжують функціонувати на неринкових засадах і потребують значної державної підтримки.

Для протидія кризовим явищам необхідна зважена державна політика, спрямована на підтримку розвитку економіки, стимулювання підприємницької активності та внутрішнього попиту. Саме таким шляхом пішла більшість розвинутих країн світу.

Важливим напрямом антикризових програм має бути забезпечення необхідного наповнення місцевих бюджетів, тому що з місцевих бюджетів забезпечується фінансування соціальних послуг, підтримка малого бізнесу. Цікавим є приклад стабілізаційних заходів Російської Федерації. Відповідно до Федерального Закону від 28.04.2009 р. № 76-ФЗ «Про внесення змін до Федерального закону «Про федеральний бюджет на 2009 рік і на плановий період 2010 і 2011 років» передбачено додатково надати 300 млрд руб., в тому числі 150 млрд руб. — у вигляді дотацій на збалансування регіональних і місцевих бюджетів і 150 млрд руб. — у вигляді кредитів (терміном до трьох років) [3, с. 11].

Місцеві бюджети в Україні мають недостатній рівень фінансової самостійності, а внаслідок цього, і низький рівень фінансової стійкості — здатності протидіяти негативним чинникам, що в умовах світової фінансової кризи робить їх майже повністю залежними від фінансової підтримки Державного бюджету. Так, з 12 тис. місцевих бюджетів в Україні більше 10 тис. є дотаційними. Питома вага офіційних трансфертів у доходах місцевих бюджетів у 2009 р. складає 50 %, проти 45 % у 2007 р. У 2008 р. трансферти зросли на 32,4 %, у 2009 р. — на 5,2 % порівняно з попереднім роком [4].

У 2009 році місцеві бюджети були виконанні з дефіцитом у розмірі 1695,8 млн грн, але на рівні показників 2008 року, в якому дефіцит складав 1603,4 млн грн. Випереджаючі темпи зростання видатків місцевих бюджетів були спрямовані на забезпечення соціальних виплат, які були профінансовані в повному обсязі. Разом з тим, були обмежені капітальних видатків, порівняно з 2008 р. вони були скорочені на 50 %, їх питома вага у видатках місцевих бюджетів скоротилася з 25 % у 2007 р. до 15 % у 2009 р. [4].

Таким чином, кризові тенденції в економіці зумовили скорочення ресурсів зведеного бюджету України, зростання дефіциту та дотаційності місцевих бюджетів, зниження їх самостійності та здатності впливати на соціальний та економічний розвиток. Вся країна стала заручником дискреційної фінансової політики уряду. Ситуація посилювалась відсутністю системної антикризової програми, використанням «ручного механізму» подолання проявів фінансової кризи, спрямуванням допомоги банківським устано-

вам, а не реальному сектору економіки [2, с. 73]. Наслідки кризи можуть біти більш вражаючі, чим форми прояву [1, с. 15].

Альтернативою прямого державного регулювання соціально-економічного розвитку є фінансова політика місцевих органів влади, яка дозволяє активізувати ресурсний потенціал окремих територій і спрямувати його на реалізацію антикризових заходів. Доказом цього є План антикризових заходів по АРК на 2009 р., яким передбачалась підтримка реального сектору економіки, оптимізація видатків бюджетних установ, запобігання негативним явищам в соціальній сфері. За результатами його реалізації показники соціально-економічного розвитку автономії значно покращились: в промисловості спад виробництва скоротився вдвічі; у сільському господарстві обсяги виробництва зросли на 4,3 %; позитивне сальдо зовнішньої торгівлі збільшилось на 43,3 %; рівень зареєстрованого безробіття знизився з 2,15 % до 1,4 %. Доходи загального фонду зведеного бюджету АРК становили 5,2 млрд грн, що на 11,9 % більше, ніж за 2008 р. Була реалізована бюджетна програма фінансової підтримки виробників підакцизної продукції, в результаті забезпечено фінансування всіх запланованих програм соціальної спрямованості — з бюджету АРК профінансовано 28 регіональних програм на суму 199,7 млн грн, що майже вдвічі перевищує рівень 2008 року [5].

З приведеного досвіду антикризової діяльності місцевих органів влади АРК можна зробити висновок, що активна фінансова політика місцевих органів влади відіграє вирішальну роль у забезпечення соціально-економічної стабілізації. Тому одним з основних та найбільш актуальних завдань державного управління має бути посилення фінансової самостійності місцевих органів влади для збільшення їх ролі в управлінні державою, підвищенні та вирівнюванні умов життя населення, стимулюванні економічного зростання [6].

Напрямами збільшення фінансової самостійності місцевих органів влади мають бути наступні заходи: зростання власних доходів і видатків місцевих бюджетів; посилення фіскального значення місцевих податків і зборів; збільшення частки доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни; зниження частки трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів; вдосконалення механізму надання міжбюджетних трансфертів у напрямку посилення його стимулюючої та контролюючої складових; розширення повноважень місцевих органів влади у сфері проведення власної фінансової політики; аналіз позитивного досвіду розв'язання соціальних і економічних завдань на місцевому рівні

в умовах обмежених фінансових ресурсів та його впровадження в практичну діяльність всіх рівнів державного управління. За умови збільшення фінансової самостійності місцевих органів влади та посилення їх відповідальності буде розбудований механізм антициклічного регулювання, здатний забезпечувати стабільний та довготривалий розвиток місцевої економіки та фінансової системи держави в цілому.

Література

1. Андрійчук В. Можливості використання існуючих теоретико-концептуальних підходів й інструментарію для подолання фінансово-економічної кризи / В. Андрійчук // Економічний часопис — XXI. — 2009. — № 5—6. — С. 12—16.
2. Україна в 2008 році: процеси, результати, перспективи. Біла книга державної політики / За заг. ред. Ю. Г. Рубана. — К.: НІСД, 2008. — 186 с.
3. Пронина Л. И. Финансы муниципальных образований в условиях кризиса / Л. И. Пронина // Финансы. — 2009. — № 7. — С. 10—13.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua.
5. О реализации антикризисных мероприятий по АРК в 2009 году // Крымский инвестиционный портал. — Режим дотупа: <http://www.invest-crimea.gov.ua>.
6. Фінансова та банківська криза в Китаї та Україні: матеріали круглого столу; 16—17 черв. 2009 р. / [Відп. за вип. А. В. Нікітін]. — К.: КНЕУ, 2009. — 136 с.

УДК 330.341.1(477)

А. Е. Фукс

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Для побудови інноваційної економіки необхідна ефективна державна інноваційна політика, яка ґрунтується на дієвій нормативно-правовій базі, визначенні чітких пріоритетів інноваційного розвитку, фінансовому забезпеченні, використанні методів державного стимулювання і регулювання інноваційної діяльності, створенні відповідної інфраструктури.